

Подобное разграничение речевых знаний помогает нам определять границы знаний, входящих в базу данных информационного блока стратегической компетенции, базового компонента коммуникативной компетенции. Анализ речевых знаний позволяет выявить индивидуальный и субъективный их характер.

Підручник і комплекс із мови навчання: інваріантна модель і варіативні складники академічного супроводу освітніх мігрантів

Ушакова Н.І.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

м. Харків, Україна

e-mail: ushakova.khnu@gmail.com

Базовою складовою вдосконалення навчання освітніх мігрантів (іноземних студентів, магістрантів, аспірантів) у ВНЗ України є розробка лінгвометодичних засад мовної освіти, бо саме володіння мовою є провідним чинником становлення майбутніх фахівців у їхній професійній підготовці.

Засобом реалізації нових підходів до мовної підготовки іноземних громадян є підручник з тієї мови, за допомогою якої студент отримує професійну підготовку. Для навчання в університеті іноземець має володіти мовою на певному рівні, але проблеми культурно-психологічної, навчально-професійної адаптації не можуть бути вирішені без допомоги комунікативно достатньої системи лінгвометодичного, соціального та культурологічного супроводу такого навчання.

Методична модель підручника з мови навчання має враховувати аксіологічні, професійні, комунікативні, соціокультурні, когнітивні потреби іноземців, які отримують вищу освіту в Україні. Така модель повинна бути інваріантною, придатною до застосування у вивченні освітніми мігрантами різних мов, якщо вони мають статус мови навчання.

Аналіз досягнень і проблем підручникотворення дозволив розробити лінгводидактичні засади побудови *моделі підручника* з мови навчання для іноземних громадян, що отримують освіту у ВНЗ України. Для вирішення цієї

проблеми необхідно було подолати протиріччя між сучасними потребами системи мовної підготовки різних категорій іноземців у ВНЗ України й недостатньою розробленістю основних складових такої системи; досягненнями педагогічної, психологічної, лінгвістичної та методичної науки й рівнем розробки проблем створення підручника як основного засобу навчання іноземців мови; необхідністю забезпечення системності та цілісності мовної підготовки іноземців незалежно від того, якою мовою вони отримують вищу освіту, та недостатнім вивченням інваріантних складових підручника з мови навчання; необхідністю освіти й виховання сучасної гармонійної особистості майбутніх фахівців у парадигмі «діалогу культур» та нерозробленістю засобів втілення цих вимог у підручнику з мови навчання; між сучасними вимогами до формування умінь і навичок самостійної навчальної діяльності, особливо вмінь навчатися вчитися, вдосконалювати когнітивно-операційний компонент мовленнєвої діяльності як засіб усебічного розвитку особистості та відображенням цих вимог у навчальних книгах; між існуючими в сучасній педагогіці завданнями аксіологічного й акмеологічного розвитку особистості майбутнього фахівця та відсутністю цих напрямів у мовній підготовці іноземних громадян в українських ВНЗ.

Створення підручника з мови навчання як основного засобу організації процесу мовної підготовки іноземних студентів відбувається відповідно до багатьох чинників, що формуються сучасною освітньою парадигмою: методологічних, соціолінгвістичних, лінгводидактичних. Актуальними стають аксіологічні, акмеологічні, компетентнісні, проблемні, особистісно-орієнтовані, міжкультурні параметри оволодіння мовою.

Отже, нами з'ясовано, що розробка концепції та моделі підручника полягає в урахуванні низки вимог методологічного рівня, який є актуальним для навчальних книг із будь-якої дисципліни. Підручник має будуватись на аксіологічних, акмеологічних, компетентнісних, освітніх (самостійної діяльності), особистісної орієнтованості, стратегічних, проблемних засадах.

Завдання забезпечення іншомовної комунікації в новому соціокультурному середовищі можуть бути вирішені з урахуванням міжкультурних, комунікативно-когнітивних засад організації процесу академічного супроводу іноземних учнів, для чого має бути створене мовне середовище, що враховує рівень мовної підготовки цільового контингенту.

Методична реалізація названих вимог може бути здійснена лінгводидактичними засобами, зокрема метамовними (корпусом термінології, операторів навчальних завдань, текстотеки), а також семіотико-поліграфічним оформленням (шрифти, схеми, ілюстрації, піктограми тощо).

Підручник – когнітивно-діяльнісне поєднання загальної інтегративної системи вправ для навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. Така система містить часткові системи вправ для навчання конкретного виду мовленнєвої діяльності, підсистему вправ для формування аспектних (фонетичних, граматичних, лексичних) навичок. Такі системи вправ працюють за допомогою терміносистеми підручника і системи операторів навчальних завдань.

Разом із підручником навчальний комплекс містить матеріали для самостійної роботи, контрольні матеріали, супровідні матеріали, мультимедійне забезпечення, матеріали для викладача. Всі названі складники мають будуватись на тих самих принципах, що становлять методичну основу підручника.

Реалізація інваріантної моделі – створення підручника і навчального комплексу – здійснюється побудовою її варіативних складників, що ґрунтуються на врахуванні студентського компоненту – рівня навченості, майбутньої спеціальності, освітнього рівня, рідної мови учнів, мови соціокультурного оточення тощо.

Література:

1. Ушакова Н.И. Учебник по языку обучения для иностранных студентов в русле современной образовательной парадигмы (Теория и практика создания учебника по языку обучения для иностранных студентов вузов Украины) / Н.И. Ушакова. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2009. – 263 с.

2. Ушакова Н.І. Лінгвометодична реалізація аксіологічного аспекту підручника з російської мови для іноземних студентів / Н.І. Ушакова // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць / [ред. кол.; наук. ред. – О.М. Топузов]. – К. : Педагогічна думка, 2014. – Вип. 14. – С. 781–788.

3. Ушакова Н.І. Лінгвокогнітивні засади методики формування іншомовної лінгвокультурної компетентності / Н.І. Ушакова // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. Міжпредметні зв'язки / Зб. наук. праць. – Вип. 27. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2015. – С. 117 – 127.

Про використання відеоматеріалів на заняттях української як іноземної

Ходаківська М.О.

Харківській національній університет будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

e-mail: khodakovskaya@i.ua

Викладання української мови як іноземної (УМІ) широко існує вже 25 років. Становлення та розвиток цієї галузі української філології припав на економічну кризу кінця 90-х і початку 2000-х і призвів до великих втрат в технічному оснащенні державних вузів, зробив неможливим збільшувати кількість занять, на яких студенти розвивали свої комунікативні навички за допомогою навчальних і художніх фільмів. Проте сучасні технології повертають можливість використовувати відеоматеріали в кожній аудиторії, дарують викладачеві української як іноземної нові методичні прийоми.

Використання фільмів на заняттях підвищує мотивацію до вивчення мови: фільм цікавий сам по собі і його хочеться обов'язково подивитися. Важливо і те, що студенту буде показано, що він може зрозуміти мову, яку вивчає. Це приносить задоволення та надає віру в свої сили й бажання вдосконалюватися.

Ще однією перевагою відеофільму є сила враження й емоційного впливу на студентів. Тому головна увага має бути спрямована на формування особистісного ставлення до побаченого. Успішне досягнення цієї мети можливо лише, по-перше, при систематичному показі відеофільмів, а по-друге, при методично організованій демонстрації.

Також не можна не враховувати, що сучасні студенти – «це люди нової постіндустріальної культури ... на думку медиків і психологів відбулася зміна